

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ»

ІМЕНІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА

Кафедра права, філософії та політології

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ ТА СОЦІОГУМАНІТАРНИХ
ДИСЦИПЛІН ІМЕНІ О.М. ЛАЗАРЕВСЬКОГО**

«Затверджую»

Завідувач кафедри

_____Олександр ЧОРНИЙ

«_25_» серпня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«СУЧАСНА ЗАРУБІЖНА ПОЛІТОЛОГІЯ»

Освітній ступінь: «Бакалавр»

Шифр галузі: 05 Соціальні та поведінкові науки

Код і назва спеціальності: 052 політологія

Чернігів
2023-2024 н.р.

Робоча програма дисципліни «Сучасна зарубіжна політологія» для студентів за напрямом підготовки: 05 Соціальні та поведінкові науки. Спеціальність політологія.

Розробник програми: кандидат політичних наук, доцент кафедри Костирев Андрій Геннадійович.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри права, філософії та політології Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

Протокол №1 від 25 серпня 2023 р.

Завідувач кафедри _____ Олександр ЧОРНИЙ

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань Напрямок підготовки 05 Соціальні та поведікові науки (шифр і назва)	Вибіркова	
Модулів – 3	Спеціальність (професійне спрямування): 052 Політологія	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 3		1-й	1-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання - курсова робота (назва)		-	
Загальна кількість годин – 210		Семестр 2-й 2-й	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 6	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Лекції	
		16	10
		Практичні, семінарські	
		14	2
		Лабораторні	
		-	
		Самостійна робота	
60	48		
Індивідуальні завдання:			
Вид контролю:			
Екзамен	Екзамен		

МЕТА І ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Сучасна зарубіжна політологія» є базовою нормативною дисципліною, яка розкриває становлення і розвиток теоретико-методологічної бази політології як науки у країнах Західної Європи та США.

Об'єктом вивчення навчальної дисципліни є зарубіжна політична думка. Предметом її вивчення у запропонованому курсі є основні політичні теорії та методи дослідження політичної сфери суспільного життя, які сформувалися від середини ХІХ століття до сьогодення у провідних політологічних школах.

Метою викладання навчальної дисципліни «Сучасна зарубіжна політологія» є формування у студентів відповідних загальних і спеціальних компетентностей та

досягнення програмних результатів, визначених стандартом вищої освіти (СВВ) за спеціальністю 052 «Політологія» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти» (Наказ МОН України від 20 липня 2020 року № 911), які стосуються методології та предметної сфери зарубіжної політології, розуміння її проблематики, цінностей та досягнень, опанування категоріально-понятійним апаратом та аналітично-дослідницьким інструментарієм, що були напрацьовані у процесі розвитку політології як науки, та вміння використовувати ці знання для аналізу і вирішення питань сучасної політичної теорії та практики.

Відповідно до означеної мети основними завданнями постають:

- засвоєння концептуальних теоретико-методологічних підходів політичної науки, які були сформовані у другий половині ХІХ – на початку ХХ ст.

- оволодіння систематизованими, цілісними знаннями політичних теорій та політологічних методів, розроблених авторитетними зарубіжними політологами у ХХ ст.

- творче осмислення та оцінка основних новітніх політологічних теорій та методів політологічних досліджень ;

- формування вмінь та навичок самостійно аналізувати суспільно-політичні явища та процеси;

- виховання громадян демократичної держави з високим рівнем політичної свідомості та культури.

Статус навчальної дисципліни

нормативна.

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Вивчення навчальної дисципліни «Сучасна зарубіжна політологія» сприятиме формуванню таких загальних та спеціальних компетентностей як:

Шифр згідно СВВ	Компетентності
	загальні
ЗК 01	Знання предметної області та розуміння професійної діяльності.
ЗК 02	Здатність спілкуватися іноземною мовою
ЗК 03.	Здатність бути критичним і самокритичним.
ЗК 05.	Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.
ЗК 06	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина.
ЗК 07	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та

	закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства
	спеціальні
СК 01	Здатність використовувати категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат політичної науки.
СК 02	Здатність застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування методологією, знання теорій та концепцій зарубіжної політичної думки.
СК 03	Здатність описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.
СК 04	Здатність застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії та політичної методології у фаховій діяльності.
СК 05	Здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування, з використанням методів сучасної політології.
СК 06	Здатність аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні на основі сучасних концепцій зарубіжної політології.
СК 09	Здатність презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень для фахівців та нефахівців.

Опанування курсом дисципліни «Сучасна зарубіжна політологія» має зробити наступний внесок у досягнення загальних програмних результатів навчання за спеціальністю «Політологія»:

Шифр	Програмний результат	Результат вивчення дисципліни
РН 01	Розуміти предметну область, етичні та правові засади професійної діяльності.	Знати зміст основних політичних теорій, розуміти важливість гуманістичних принципів у політиці та складність співвідношення моралі, політики та права.
РН 02	Вільно спілкуватися державною та однією з іноземних мов усно і письмово у професійній діяльності.	Вміти чітко формулювати та висловлювати власну думку, застосовуючи політологічні терміни українською мовою, використовувати знання іноземних мов для аналізу іншомовного масиву професійних текстів.
РН 03	Вміти критично мислити у сфері професійної діяльності.	Вміти критично оцінювати основні політологічні концепції, а також методологію сучасних дослідників.
РН 04.	Мати навички професійної комунікації.	Мати навички використання знання проблематики сучасної зарубіжної політології дискусійному форматі,

		беручі участь у професійному обговоренні винесених тем на наукових конференціях, семінарах, круглих столах, дебатах тощо.
PH 05	Вміти використовувати інформаційні та комунікаційні технології у професійній діяльності.	Самостійно використовувати Інтернет-ресурси для пошуку першоджерел та навчальних матеріалів. Вміти залучатися та організовувати спілкування у процесі онлайн-навчання.
PH 06	Знати свої права та обов'язки як члена демократичного суспільства та використовувати їх у професійній діяльності.	Знати основні підходи та динаміку змін щодо ставлення та розуміння сутності демократії, прав та свобод людини.
PH 07	Розуміти історію, закономірності та етапи розвитку предметної сфери політології, знати її цінності та досягнення.	Знати передумови формування теоретико-методологічного фундаменту сучасної зарубіжної політології, історико-політичний контекст розвитку основних теорій та методів, особливості новітніх політологічних концепцій, розуміти їхні ціннісні пріоритети.
PH 08	Вміти використовувати базовий категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат політичної науки.	Знати основні категорії та поняття, сформульовані сучасними політологічними школами. Володіти навичками їхнього застосування для аргументації власної думки.
PH 09	Вміти застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки.	Знати основні сучасні проблеми, які існують у політичній сфері, а також підходи до їх формулювання та розв'язання, котрі пропонуються різними політичними течіями, політологічними школами та окремими відомими авторами.
PH 10	Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.	Знати основні парадигми зарубіжної політології, політичні теорії, які сформувалися у країнах Західної Європи та США на різних історичних етапах, та мати навички аналізу їх втілення у політичну практику. Вміти пояснити події політичного життя, ґрунтуючись на теоретичному фундаменті сучасної зарубіжної політології.
PH 11	Застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної	Знати абстрактно-розумовий та емпіричний інструментарій, а також

	політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності.	методологічні підходи, які були запроваджені авторитетними зарубіжними політологами для вивчення теоретичних та практичних проблем у політичній сфері суспільного життя. Вміти залучати їхній досвід для пошуку шляхів вирішення завдань сучасної політології.
PH 12	Вміти аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.	Розуміти сутність запропонованих авторитетними західними фахівцями біхевіорального, системного, структурно-функціонального, герменевтичного, соціально-конструктивістського та постмодерністських підходів до вивчення політичних систем та поведінки, знати їхні рекомендації щодо оптимальних форм політичної взаємодії.
PH 13	Вміти аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.	Знати базові тлумачення цілей, рушійних сил і детермінант внутрішньої та міжнародної політики, вміти обирати релевантні відправні позиції зарубіжної політології для аналізу політичних інститутів і процесів у різних часових і просторових вимірах.
PH 14	Застосовувати теорії та методи прикладної політології, політичних комунікацій, спеціальних політологічних дисциплін у професійній діяльності.	Знати політико-правові та прикладні аспекти сучасних політичних вчень, вміти застосовувати найбільш ефективні методи політичної комунікації, які використовуються в інформаційному та мережевому суспільствах.
PH 15	Конструювати дизайн, розробляти програму та виконувати політологічні дослідження з використанням сучасних методів, технологій та інструментарію політичного аналізу.	Вміти складати план, формулювати усні виступи, оформляти письмові роботи (тези, есе, реферати) у відповідності до методичних рекомендацій та вимог ДСТУ.
PH 16	Презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень фахівцям і широкій аудиторії, засобам	Вміти використовувати ключові положення та цитати провідних зарубіжних політичних теоретиків та практиків, якими був збагачений власний інтелектуальний багаж під час

	масової інформації, експертам з інших галузей знань.	вивчення матеріалу, у своїх усних виступах та текстах.
--	--	--

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання є досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни. Мінімальний пороговий рівень оцінки визначається здатністю студента охарактеризувати етапи розвитку зарубіжної політології, розкрити зміст основних політологічних теорій, описати базові методи політологічних досліджень, а також вмінням на основі узагальнення засвоєних теоретичних положень та методів представити власний аналіз суспільно-політичних проблем.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики
90 – 100	A	відмінно
83 – 89	B	добре
75 – 82	C	
68 – 74	D	задовільно
60 – 67	E	
35 – 59	Fx	незадовільно з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Засоби діагностики результатів навчання

У якості засобів оцінювання та методів демонстрування результатів навчання використовуються:

- екзамен;
- стандартизовані тести;
- усні відповіді, реферати;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах.

ПРОГРАМА ТА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Програма навчальної дисципліни складається з трьох змістових модулів:

1. Формування теоретико-методологічних основ політичної науки (друга половина

XIX - початок XX ст.).

2. Розвиток політичних теорій та політологічних методів у XX ст.

3. Сучасні політичні теорії та методи політологічних досліджень.

Структура кожного змістовного модуля складається з трьох блоків – лекційного блоку, блоку самостійної роботи та блоку семінарських занять. Ці блоки націлені на забезпечення опанування тематикою дисципліни не тільки як результату пасивної роботи «на прийом» під час прослуховування лекцій та прочитання рекомендованої літератури у процесі самостійної роботи, але й активної творчої діяльності «на віддачу», яка полягає у критичному осмисленні матеріалу лекцій, навчальних посібників та першоджерел, кваліфікованій участі у дискусіях під час семінарів, підготовці змістовно глибокого та методично правильно оформленого авторського есе по тематиці кожного модуля, виконанні контрольного тесту та відповіді на іспиті. Іспит, водночас, є формою підсумкового контролю успішності навчання.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	Разом	у тому числі					Разом	у тому числі				
		л	пр	лаб	інд	срс		л	пр	лаб	інд	срс
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1. Формування теоретико-методологічних основ політичної науки												
Тема 1. Формування теоретичних основ концепції політичного лібералізму.	10	2	2			6	10	1	1			8
Тема 2. Формування теоретичних основ соціалізму як напрямку політичної думки і діяльності.	10	2	2			6	10	1	1			8
Тема 3. Формування позитивістської методології в політичній науці.	6	2				4	6	1				5
Тема 4. Формування компаративістської методології у політичній науці.	8	2				6	8	1				7

Тема 5. Фундаментальні положення політичної теорії марксизму.	10	2	2			6	10	1	1			8
Тема 6. Консерватизм та анархізм: протистояння політичних теорій.	8	2				6	8	1				7
Тема 7. Теоретичні основи націоналізму.	10	2	2			6	10	1	1			8
Модуль 2. Розвиток політичних теорій та політологічних методів у XX ст.												
Тема 8. Елітистські теорії політичної влади.	10	2	2			6	10	1	1			8
Тема 9. Основні напрямки неомарксизму.	10	2	2			6	10	1	1			8
Тема 10. Біхевіоралізм як метод політичної науки.	8	2				6	8	1				7
Тема 11. Теорії політичних систем.	8	2				6	8	1				7
Тема 12. Теорії демократії та демократичного розвитку.	10	2	2			6	10	1	1			8
Тема 13. Теорія політичної культури.	8	2				6	8	1				7
Тема 14. Взаємодія партійних та виборчих систем. Вибірчі технології.	10	2	2			6	10	1	1			8
Тема 15. Характеристика французького структуралізму	8	2				6	8	1				7
Тема 16. Реалістські політичні теорії: теорія ігор, раціонального вибору, конфлікту.	10	2	2			6	10	1	1			8
Модуль 3. Сучасні політичні теорії та методи політологічних досліджень.												

Постмодернізм у політичній теорії. Основні поняття та методи постструктуралізму.	8	2				6	8	1				7
Концепції інформаційного та мережевого суспільства.	10	2	2			6	10	1	1			8
Геополітичні та глобалізаційні концепції.	10	2	2			6	10	1	1			8
Дефенціальні політичні теорії: фемінізм, пацифізм, екологізм.	9	2	2			5	9	1	1			7
Політика популізму. Постполітика.	7	2				5	7	1				6
Сучасні методи та інструменти політологічних досліджень.	10	2	2			6	10	1	1			8
Усього годин	210	44	36			130	210	44	18			170

ТЕМАТИКА ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1. Формування теоретико-методологічних основ політичної науки (друга половина ХІХ - початок ХХ ст.).

1. Тема 1. Формування теоретичних основ концепції політичного лібералізму. Права і свободи людини та індивідуалізм як фундамент концепції політичного лібералізму. Утилітаристська концепція І. Бентама. Вчення Дж. Мілля про свободу. Органістична концепція Г. Спенсера. Політичне вчення про обмежений суверенітет Б. Константа.

Тема 2. Формування теоретичних основ соціалізму як напрямку політичної думки і діяльності. Рівність як ціннісна основа соціалізму. Колективізм як основний принцип соціальної взаємодії при соціалізмі. Концепція «індустріального суспільства» Анрі Сен-Симона. Проект суспільного устрою Шарля Фур'є. «Соціалістичне суспільство» Роберта Оуена.

Тема 3. Формування позитивістської методології в політичній науці. Політологічні аспекти позитивізму. Закон трьох станів людського розуму і закон класифікації наук Огюста Конта. Позитивне суспільство у розумінні О. Конта. Моральні цінності як визначальні фактори суспільного прогресу у позитивізмі. Емпіричний метод у політичній науці.

Тема 4. Формування компаративістської методології у політичній науці. Політичні погляди та порівняльний метод А. де Токвіля. Історико-порівняльні дослідження Ф.Лібера. «Традиційний підхід» в порівняльній політології (В.Вільсон, Дж. Берджес). Роль теорії державного управління в становленні порівняльного методу в політології. У.Маклеод про держави. Г. Сміт про походження і історію політики. Порівняльний аналіз як метод пояснення політичного явища або процесу. Порівняно-історичний метод – метод виявлення однотипності та різноманітності.

Тема 5. Фундаментальні положення політичної теорії марксизму. Базові елементи наукового соціалізму К. Маркса. Діалектичний та історичний матеріалізм. Теорія додаткової вартості. Проблеми походження, сутності та історичних перспектив держави у працях Ф. Енгельса. Економічний детермінізм політичних процесів. Виробничі сили та виробничі відносини. Суспільні класи. Суспільно-політичні формації. Рушійні сили і мета політичних процесів. Марксистське вчення про політичні партії. Ленінська теорія соціалістичної революції та диктатури пролетаріату.

Тема 6. Консерватизм та анархізм: протистояння політичних теорій. Державний порядок і прихильність до традиційних цінностей як основи консерватизму. Провіденціалізм у політичному вченні Ж. де Местра. Сутність та походження державної влади у творах Ж. де Местра. Вчення Ф. де Бональда про закон та його джерело. Погляди Е. Бьорка на державу та політичну владу. Консервативні ідеї Р.Ш. де Бріана. Б. Дізраелі Р. Піл Дж. П. Іст – засновники консерваторського політичного руху. Неоконсерватизм. Консерватизм у політиці М. Тетчер та Р.Рейгана. Знищення держави та абсолютна свобода – ідеали

анархізму. «Спілка егоїстів» М. Штірнера. Ідея вільного обміну і теорія взаємності П.Ж. Прудона. Анархо-комунізм М. О. Бакуніна і П. О. Кропоткіна. Екологічний анархізм М. Бучина.

Тема 7. Теоретичні основи націоналізму. Основні методологічні підходи до тлумачення поняття «нація». Відправні елементи націоналістичних теорій. Типологія націоналізму. Історичні етапи розвитку націоналізму. Фашизм. Нацизм. Расизм. Націоналізм і глобалізація у сучасному світі.

Модуль 2. Розвиток політичних теорій та політологічних методів у ХХ ст.

Тема 8. Елітистські теорії політичної влади. Концепція правлячого класу Г. Моски. Теорія політичних еліт В. Паретто. «Залізний закон олігархічних тенденцій» Р. Міхельса. Способи самоінтерпретації еліт за К. Мангеймом. Різновиди еліт за Р. Ароном. Теорія меритократії Д. Белла. Тенденції розвитку еліт за Дж. Бенхемом.

Тема 9. Основні напрямки неомарксизму. Соціальна філософія М. Вебера. Теорія гегемонії у неомарксизмі А. Грамші. Фрейд-марксизм. Аналітичний марксизм. Структурний марксизм Л. Альтюсера. Франкфуртська школа, Критична теорія сучасного (індустріального) суспільства: Т. Адорно, М. Горкгаймер, Г. Маркузе, Е. Фромм, В. Беньямін, Л. Левенталь, Ф. Л. Нейман, Ф. Поллок. Теорія комунікативної дії Ю. Габермаса. Школа критичної теорії О. Негта. Концепція світ-системи І. Валерстайна.

Тема 10. Біхевіоралізм як метод політичної науки. Застосування принципів природничих наук до аналізу політичних подій. Політика як поведінка : Д. Уолдо, Д. Істон. Чикагська школа: Ч. Мерріам, Х. Госснел, Л. Уайт, Е. Фройнд. Теорія політичного психоаналізу Г. Лассуела, «Інтелектуальні камені» фундаменту біхевіоралізму.

Тема 11. Теорії політичних систем. Поняття та складові політичної системи. Функції суспільної системи за Т. Парсонсом. Теорія політичної системи Д. Істона. Концепція політичної системи Г. Алмонда.

Тема 12. Теорії демократії та демократичного розвитку. Демократична соціальна держава Дж. Дюї. Раціональний консенсус» Ю. Габермаса. Пліуралістична демократія та модель поліархії Р. Даля. Теорія справедливості Дж. Роулса. Хвилі демократизації за Е. Тоффлером. Шість моделей демократії Я. ван Дійка. Сучасна криза ліберальної демократії.

Тема 13. Теорія політичної культури. Політична етика як складова культури у вченні М. Вебера. Поняття політичної культури Х. Файнера. Характеристика політичної культури Г. Алмонда. Типологія політичної культури С. Верби. Аналіз та класифікація політичної В Хьюкса и Я. Гиспурса. Типи політичної культури У. Розенбаума.

Тема 14. Взаємодія партійних та виборчих систем. Виборчі технології. Партійні системи. Виборчі системи. Групи інтересів як головні актори політичного процесу (А. Бентлі). Закономірності взаємодії виборчих і партійних систем за М. Дюверже. Теорема К. Ерроу.

Тема 15. Характеристика французького структуралізму Теоретичні основи структуралізму: М. Фуко, Ж. Лакан, Л. Альтюссер. Соціальний капітал у концепції Р. Барта. Теорія поля К. Леві-Стросса.

Тема 16. Реалістські політичні теорії. Теорія ігор у політиці. «Проблема в'язня». Теорія раціонального вибору (Г. Моргентау). Теорія політичного конфлікту (Л. Козер, Р. Даррендорф, Х. Булл).

Модуль 3. Сучасні політичні теорії та методи політологічних досліджень.

Тема 17. Постмодернізм у політичній теорії. Основні поняття та методи постструктуралізму. «Висока» теорія Єльської школи (Дж. Батлер, Е. Саїд, Г. Співак, Ф. Джеймисон, Х. Бхабхі). «Низька» теорія - Cultural Studies (П. де Ман, Дельоз, Ж. Дерріда, Ж. Бодрійяр). Радикальний (когнітивний) конструктивізм (С. Жижек, Е. Лакло, Ш. Муфф), Деконструкція, «культуралізм» (Дж. Агамбен, А. Негрі, Ж. Рансьєр, А. Бадью, Н. Луман).

Тема 18. Концепції інформаційного та мережевого суспільства. Концепція постіндустріального суспільства Е. Тоффлера. Теорія інформаційного суспільства Д. Белла. Концепція мережевого суспільства Б. Уеллмана. Характеристики «мережевого суспільства» М. Кастельса. Політика в епоху Інтернету (Л. Беннет, Г. Блумлер, Р. Санштайн).

Тема 19. Геополітичні та глобалізаційні концепції. Концепція «кінця історії» Ф. Фукуями. Концепція «зіткнення цивілізацій» С. Хантінгтона. «Велика шахівниця» та «Стратегічне бачення» З. Бжезинського. Сучасні проблеми глобалізації та нового світового порядку.

Тема 20. Дефенціальні політичні теорії: фемінізм, пацифізм, екологізм. Зародження, становлення та основні ідеї фемінізму. Вплив фемінізму на сучасну політику. Пацифізм як прояв ідеалістичної політичної теорії. Актуальні питання пацифізму. Захист довкілля як політична проблема. Політичні аспекти глобального потепління. І COVID-19 і політика.

Тема 21. Політика популізму. Постполітика. Основні ознаки популізму у політиці. Популізм і демократія. Причини посилення популізму. «Правий» та «лівий» популізм. Деінституціоналізація політики. Пост-політика і пост-демократія (К. Коуч, Я. Мунк, О. Ютель). «Бульбашкова» демократія (П. Даміано).

Тема 22. Сучасні методи та інструменти політологічних досліджень. Теоретико-проблемний підхід. Політично орієнтований підхід. Регіональний підхід. Дистрибутивний підхід. Інституціональний підхід. Метод моделювання. Матеріальні моделі. Формальні (математичні та нематематичні) моделі. Метод політичної комунікації (К. Дойч, Р. - Ж. Шварценберг).

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Навчальні посібники:

1. Баранівський В. Ф. Політологія [Текст] : підручник / В. Ф. Баранівський ; Нац. акад. упр. - Київ : НАУ, 2016. - 235 с.
2. Безродний Є. Ф., Уткін О. І. *Історія політичних вчень: Навчальний посібник*. К.: ВД «Професіонал», 2006. — 432 с.
3. Політична думка ХХ – початку ХХІ століть: методологічний і доктринальний підходи : підручник : у 2-х т. / за заг. ред. Н. М. Хоми ; [Т. В. Андрущенко, О. В. Бабкіна, В. П. Горбатенко та ін.]. – Львів : «Новий Світ-2000», 2016
4. Політична енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. — К.:Парламентське видавництво, 2011.
5. Політологічний енциклопедичний словник / уклад.: Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна, І. О. Поліщук та ін. / За ред. М. П. Требіна. Харків:Право, 2015.
6. Політологія: навчальний енциклопедичний словник-довідник для студентів ВНЗ I-IV рівнів акредитації / За наук. ред. д-ра політ. н. Н.М. Хоми [В.М. Денисенко, О.М. Сорба, Л.Я. Угрин та ін.]. Львів : «Новий Світ-2000», 2014. 779 с.
7. Політологія: підручник / [М. П. Требін та ін.]; за ред. проф. М. П. Требіна; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2018. 460 с.
8. Прикладна політологія: навч. посіб./ за ред. В. П. Горбатенка. – К.: Академія, 2008. 472 с.
9. Токовенко О. С. *Посібник до вивчення курсу «Історія зарубіжних політичних вчень та політичної науки» (семестр II)*/ О. С. Токовенко, О. А. Третяк. Дніпро: Вид-во «Ліра», 2018. 48 с.
10. Шляхтун П. П. *Політологія (теорія та історія політичної науки)*. Київ, Либідь. 2019. 470 с. URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-cat-52.html>
11. Цюрупа М. В., Ясинська В. С. *Основи сучасної політології*: підруч. Київ: Кондор, 2009. 354 с.
12. The Cambridge History of Nineteenth-Century Political Thought. URL: <https://www.cambridge.org/core/books/cambridge-history-of-nineteenth-century-political-thought/C36E8F82FD65810D66151302B028BA1E>
13. The Cambridge History of Twentieth-Century Political Thought. URL: <https://www.cambridge.org/core/books/cambridge-history-of-twentieth-century-political-thought/DA22CCF70AD0B5A45671D7C6B82E3835/>

Додаткова література:

1. Енциклопедія постмодернізму / За ред. Ч. Вінквіста та В. Тейлора; Пер. з англ. В. Шовкун; Наук. ред.. пер. О. Шевченко. Київ: Вид_во Соломії Павличко «Основи». 2003. 503 с.
2. Иванов В. Н, Матвиенко В. Я., Патрушев В. И., Молодых И. В. *Технологии политической власти: зарубежный опыт*. Київ: Вища школа, 1994. 263 с.

3. Короткий оксфордський політичний словник / пер. з англ.; за ред. Ієна Макліна, Алістера Макмілана. 2-е вид. К. : Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2006. 789 с.
4. Кочубей Л. О. *Виборчі технології : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.]*. К. : Укр. центр політ. менеджменту, 2008. – 332 с.
5. Панкадж Гемават. *Мир 3.0: Глобальна інтеграція без бар'єрів*. М.: Альпіна Паблішер, 2013. 415 с.
6. Сліпець П. П. *Політичні цінності: теорія і методологія пізнання та реалізації*. К.: Знання України, 2009. 251 с.

Першоджерела:

1. Алмонд Г. А., Верба С. Гражданская культура и стабильность демократии. *Политические исследования*. 1992. № 4.
2. Андерсон Б. *Уявлені спільноти. Роздуми про походження і поширення націоналізму*. К., 2001. 272 с.
3. Бакунин М. А. Государственность и анархия // *Философия. Социология. Политика*. — М.: Правда, 1989.
4. Белл Д. Прихід постіндустріального суспільства. *Сучасна зарубіжна соціальна філософія. Хрестоматія*. К.: Либідь, 1996.
5. Бжезинский З. *Выбор мировое господство или глобальное лидерство*. Москва, 2005. 342 с.
6. Букчин М. *Реконструкция общества: на пути к зеленому будущему* / пер. с англ. А. Аксенова. Нижний Новгород: Третий Путь. 1996. 190с.
7. Вебер М. *Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика* / Олександр Погорілий (пер.). К.: Основи, 1998. 534 с.
8. Даль Р. А. *Поліархія. Участь у політичному житті та опозиція* / О.Д. Білогорський (пер.з англ.). Х.: Каравела, 2002. 216 с.
9. Даль Р., Чейбуб Х. А., Шапиро И. *Теория и практика демократии*. Избранные тексты / Пер. с англ. под ред. В. Л. Иноземцева, Б. Г. Капустиной. М.: Ладомир, 2006.
10. Дарендорф Ральф. *У пошуках нового устрою: Лекції на тему політики свободи у ХХІ столітті* / Анастасія Орган (пер.з нім.). К.: Видавничий дім "Києво-Могилянська академія", 2006. 110 с.
11. Дюверже Морис. *Политические партии* / Л. А. Зимина (пер.с фр.). 4-е изд. М.: Академический Проект; Трикста, 2007. 540 с.
12. Енгельс Ф. Листи про історичний матеріалізм 1890—1894. — Київ: Видавництво політичної літератури України, 1980. 31 с.
13. Енгельс Ф. Початок родини, приватної власності і держави (на підставі дослідів Л. Г. Моргана). Нью-Йорк: Виданє Української федерації Американської соціалістичної партії, 1919. 192 с.
14. Грамші Антоніо. В'язничні зошити. Вибрані записи / Пер. з іт. 2-е вид., перероб. і доп. Київ: Вперед, 2017. 417 с.
15. Гелнер Е. *Нації та націоналізм. Націоналізм* / Пер. з англ. К. : Таксон, 2003.
16. Ленин В. И. *Три источника и три составных части марксизма*. ПСС, т.23.

17. Луман Н. *Рельность массмедиа*. М.: Праксис, 2005. 256с.
18. Маркс К., Энгельс Ф. *Собрание сочинений*. Изд. 2. Москва: Издательство политической литературы, 1955-1981 (pdf).
19. Маркузе Г. *Структура інстинктів і суспільство: філософське дослідження вчення Зигмунда Фрейда*. — Київ: «Ніка-Центр», 2010. 248 с.
20. Мойзес Н. *Занепад влади*. / Пер. О. Дем'янчук. Київ: Book Chef, 2017. 448 с.
21. Парето В. *Трансформація демократії*. М.: Издательский дом «Территория будущего», 2011. 207 с.
22. Поппер К. *Нищета историзма*. М., 1993.
23. Токвиль А. де. *Демократия в Америке*. - М., 1992. 286 с.
24. Тоффлер, Э. *Третья волна (The Third Wave)*, 1980. М.: АСТ, 2010. 784 с.
25. Фридман Дж. *Мир в следующие 100 лет*. Краткий реферат. Нью Йорк: Институт демократии и сотрудничества, 2009. 29 с. URL: [https://velesova-sloboda.info › archiv › pdf › fridman-sleduyushchie-100-let](https://velesova-sloboda.info/archiv/pdf/fridman-sleduyushchie-100-let).
26. Фукуяма Ф. *Конец истории? Вопросы философии*. 1990. № 3. С. 14-35.
27. Фукуяма Ф. *Наше постчеловеческое будущее*. Москва: АСТ, 2004. 324 с.
28. Хандінгтон С. *Зіткнення цивілізацій. Національна безпека і оборона*. 1999. №3.
29. Хайек Ф. А. фон. *Дорога к рабству*. Пер. с англ. М. Б. Гнедовского / Предисл. Н. Я. Петракова. М.: «Экономика», 1992. 176 с.
30. Шварценберг, Р.-Ж. *Политическая социология*. М., 1992. 175 с.
31. Bell D. *The coming of post-industrial society: A venture of social forecasting*. NY: Basic Books, 1973.
32. Brzezinski Z. *Strategic Vision: America and the Crisis of Global Power*. N. Y., 2012. URL: <https://orientalreview.org/wp-content/uploads/2012/12/Brzezinski-Zbigniew.-Strategic-Vision-America-and-the-Crisis-of-Global-Power.pdf>
33. Castells, M. *The Rise of the Network Society. Information Age*, vol. 1; 2nd Edition with a New Preface edition. Wiley-Blackwell, 2009. URL: http://issuu.com/austinwillis/docs/the_rise_of_the_network_society_with_a_new_pr.pdf
34. Crouch C. *Post-democracy*. Cambridge, UK: Polity, 2004.
35. Dutton, H. W. *Society on the line: Information politics in the digital age*. Oxford: Oxford University Press. 1999.
36. Easton D. *The Analysis of Political Structure*, New York: Routledge. 1990. URL: https://pantheon.world/profile/person/David_Easton/
37. Grigsby E. *An Introduction to Political Science*. 4-th edition. University of New Mexico, 2009. pp. 42-56. URL: <http://www.nicat-mammadli.narod.ru/b1.html/b35.pdf>
38. Jutel O. 2019. Post-Politics. – *Routledge Handbook of Psychoanalytic Political Theory*. Ed. by Y. Stavrakakis. New York: Routledge. P. 430–444.
39. Mounk Y. *The People vs. Democracy: Why Our Freedom Is in Danger and How to Save It*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 2018.

40. Munroe, Trevor. *An Introduction to Politics*. 3d edition. Canje Press, 2002. pp. 1-79. URL: <https://lifeinmoscow.files.wordpress.com/2011/06/political-science.pdf>.
41. Palano, D. The Truth in a Bubble: the End of 'Audience Democracy' and the Rise of 'Bubble Democracy'. *Soft Power*. 2019. 6(2): 36-53.
42. Schwab, Klaus, & Malleret, Thierry. *COVID-19: The Great Reset*. Zürich: Agentur Schweiz, 2020. 280 p. URL: <https://www.litlib.net/bk/135579/read>.
43. van Dijk Jan, Hacker Kenneth. *Internet and Democracy in the Network Society*. New York: Routledge, 2018.
44. Wallerstein I., T. Hopkins (eds.) *The Age of Transition: Trajectory of the World-System, 1945 - 2025*. London. 1996.

Програму склав

доц. Костирєв А. Г.